

	3	SZÚCS LÁSZLÓ A vesztes az olvasó			
Irodalom	4	MIKOLA EMESE Elkeseredettség; Euridiké; Evangélium (próza)			
	7	PATAKI ELŐD ISTVÁN Északi játszma (próza)			
	13	VASILE PETRE FATI Egy bizonyos emberi melegség; A Nap ott fenn; A prágai fickó; Néhányszor; Emberi települések (vers – Mihók Tamás fordításai)			
	16	BODÓ MÁRTA Házasszínház; (pszichológusnál); (párterápia); (esti mese) (próza)			
	19	LAKATOS-FLEISZ KATALIN A fileflancos (próza)			
	22	OLÁH ANDRÁS foglyod vagyok; talán; most meg kéne állni; jövődölés (vers)	Társadalom		
	25	PILIZOTA SZANDRA Marga: Képzelt emlékével c. kötetből (vers); Shams: Tűz lesz menedékük (regényrészlet)			
	30	VARGA SÁNDOR GYÖRGY Időoltás; Utcán gurul az utcai guru; Leszámolás (vers)	Művészet		
	34	SZILÁGYI ALADÁR Létélményt kínáló művészet – László Hajnalka képzőművész digitális játékaikról			
	46	PÉTER I. ZOLTÁN A Holnap névadása	Kultúra		
	52	TÓTH HAJNAL A tragikomédiát szeretem a legjobban – Beszélgetés Vadas László rendezővel			
	56	TÓTH HAJNAL HolnapUtán Fesztivál – fiatal szellemiségben – Fazakas Márta irodalmi titkár gondolatai a rendezvényről			
	61	ALFÖLDI IMRE Teffoggal kőbe (3.) – Regényes önéletrajzi krónika apámról s magamról		Törzsasztal	
	64	BALÁZS GÉZA A média nyelvi normája: hagyjuk vagy fejlesszük?			
	70	FRIED NOÉMI LUJZA A hír szent, az álhír szabad?	Kritika		
	79	MIKOLA EMESE Woyzeck újratöltve? – Szász János új filmje: A hentes a k*rvá és a félszemű			
	82	SZILÁGYI ALADÁR Jelentések a hunyadi szórványlétből – Kövek, sorsok, bányák, emberek (MÜRE–HKE, 2018)			
	86	NAGY ORSOLYA A kőszívű ember unokája – Ridley Scott: A világ összes pénze			
	90	TÓTH GÁBOR Nesze nekünk Szent László – Opera a tyúkóltól a Boldogasszonyig			
	96	PARTI NAGY LAJOS „Azt hiszem, nincs másik Réz”			

SZÚCS LÁSZLÓ

A vesztes az olvasó

Napokkal alapításának 14. évfordulója előtt a *Reggeli Újság* megjelentetését leállította a kiadó. Az új évtől hetente jelentkező váradi napilap azt követően lépett a bihari sajtópiacra 2004-ben, hogy a forradalom után indult *Bihari Napló* az ezredfordulón, immár külföldi tulajdonban, mélyreható szerkezeti és szemléleti változáson ment át. A Holnap városának két magyar nyelvű napilapja közül az egyiket román, a másikat osztrák cég „gondozta”. Az idősebb laptárs jócskán kínált piaci rést, hiszen megszüntette a tematikus oldalakat és több rovatot, száműzött sajtóműfajokat, s terjedelmi korlátokat vezetett be.

A most megszűnő laptól nem lehet elvitatni, hogy működésének első tíz évében több és változatosabb olvasmányt kínált, nyelvileg igényes volt, műfajilag változatos. Ám a román menedzsment nem fejlesztette, takaréklángon tartotta, igénytelen volt a nyomdai kivitelezése. Soha nem derült ki, miért csinálták, miért érte meg hosszabb távon fenntartani egy veszteséges, politikai hasznot sem igazán hozó, legfeljebb a bihari RMDSZ orra alá időnként borsot törő magyar sajtóterméket. Az utóbbi időben néhány főszereplőre fogykozott, rosszul és akadozva fizetett, főszereplő nélkül működő újság hősies és esélytelen küzdelmet folytatott a megmaradásért. Aztán 2018 első napjaiban a kiadó hetilappá alakította át, majd hét szám után megszüntette. A kapkodásra jellemző, hogy rövid ideig egy online áruházban eladásra kínálták, majd az is elterjedt, hogy az erdélyi sajtó segélyezésére hivatott magyar kormányzati támogatásból

jut a megmentésére. Nem így történt, a piaci és politikai játszmákban a *Reggeli Újság* a vesztesek oldalára került.

Az a legszomorúbb, hogy egy bő év leforgása alatt két váradi magyar sajtóterméket számolt fel kiadójuk, jelentősen csökkentve a város, a megye szerepét a romániai magyar médiában. (Remélem, az *Erdélyi Riporthoz* hasonlóan legalább a *Reggeli Újság* online változata elérhető marad, az archívum négyezer lapszáma fontos érték.) Kisebbségi helyzetben, szórványközeli állapotban az ilyen intézményi megszűnések jellemzően visszafordíthatatlanok. A talpon maradt lap sem feltétlenül „nyert”, hisz a versenyhelyzet több hozadékkal járt, mint amennyi olvasót a vetélytárs megszűnése hoz.

A *Reggeli Újság* eltűnése a hazai magyar sajtó, s ne féljünk kijelenteni, a romániai magyar kultúra gyászos mozzanatai közé tartozik. Nem az első, sajnos nem is az utolsó.

A CÍMLAPON: László Hajnalka:
Imaginary Friend, 2017

A HÁTSÓ BORÍTÓN: László Hajnalka:
Superheroine, 2017

A Várad folyóirat
működését a Bihar Megyei Tanács
biztosítja

Támogatónk
a Communitas
Alapítvány

MIKOLA EMESE

Elkeseredettség

Irodalom

A felvonó ajtaja kinyílt. Egyszerre lépett ki miss áprilissal, aki három hónapja a szomszédja, de még nem vette észre. Bezárta maga mögött az ajtót. Nem gyújtott villanyt. A késő délutáni fények áthatoltak a nappali üvegfalán, így a gondosan rendbe tett lakás körvonalai kirajzolódtak. Földre dobta a kabátját, a táskáját, és sáros cipővel bement a konyhába.

A kamrából kivett egy festékfoltos hokedlit és egy lepattogzott régi zománcos csuprot. Odatett melegedni egy kis sört. A cigarettájáról letépte a multifiltert. Meggyújtotta, tüdőre szívta, és köpött. A zománcos csésze alatt elzárta a tüzet. Leült az ingó hokedlire, lábait feltette a lécre. Kortyolt egy nagyot a langyos sörből, tüdőre szívott, és köpött. Könyökét fájdalmas merevséggel a térdére nyomta. Kortyolt, szívott, köpött. Kortyolt, szívott, köpött.

Euridiké

A szűk folyosón három szék van, és tizennégyen várakoznak a bizonytalan időközönként kinyíló fehér ajtónál. Mikor az ajtó megpattan, a várakozók némán és ellenségesen közelítenek a bemenet elé. De a távozó orvosnak még eszébe jut valami, és beszélgetni kezd, nem zárja vissza az ajtót, egy tizenöt centis rést hagy. Többen úgy gondolják, most jött el az ő idejük. A rés körül gyorsan kialakulnak az erőviszonyok, és rohamosan fogy a levegő.

Ő szédül, zöld és ciklámen foltokat lát maga előtt. Megretten a gondolatól, hogy itt elájulhat, és kimegy megkeresni a mosdót. Ötven méter után meglát egy szélesebb ajtót, amin a toalett felirat helye látszik. Ki akarja nyitni, de zárva van. Megpróbálja megint, hisz a kilincs előre-hátra mozog, de nem sikerül kinyitni. Egy fehér köpenyes nő ráförmed:

– Nem látja, hogy zárva?! Menjen le az alagsorba, és a folyosó legvégén van egy vécé.

Az ülőke tele van cipőnyomokkal. Az ajtón se kilincs, se fogas, a nyakába akasztja a táskáját, kabátja alját a hóna alá próbálja húzni, de közben a

MIKOLA EMESE (1974, Nagyváradi) a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészkarán végzett magyar–német szakon, majd írásterápiából szerzett magiszteri fokozatot. Publikált a Korunkban, Helikonban, Transindexen, Diákabrakban, Géniusban, Literán és a Református Családban. Szabadúszóként dolgozik.

4

koszos falba is kapaszkodni kell. Nincs papír sehol. A művelet kezd bonyolulttá válni. Szájával próbálja kinyitni táskája cipzárját, nem meri elengedni a koszos falat, nehogy megcsússzon és leessen, de a lentről áradó húgyszagtól öklendeznie kell. Szappan sincs. Az izzadságcseppek a hátán gyorsabban csordogálnak, mint a hideg víz a vízköves csapból.

A három szék most is foglalt. Egy haldoklást színlelő idős nő, egy unatkozó gyerek és egy bajszos, marcona bőrdzsekis férfi ülnek. Az ajtón nyomtatott és kézzel írott íveken a betegek kötelességei vannak felsorolva. Miután sokáig nem jön ki, és nem megy be senki, félelemmel telik meg a fülledt levegő.

– Nem lesz meg egy papírom, és elküldenek – gondolják az ajtót lesők.

Fütyörészés hallatszik a folyosó végéről. Egy régről ismert dallam. Ő felnéz. Fel a repedt fűgától, fel a gumitalpaktól, egy zöld csík mögött pislákoló fényen tapad meg a tekintete. A pálcikaember rajta fut, a nyíl vége már betörve. Az ismerős dallam visszacseng, ismétli önmagát fejben és lélekben.

– Megvannak az analízisei – szól utána az orvosa. – Hé! Kérem...!

De ő siet, és csak annyit mormol magában.

– Nem nézek vissza!

Evangelium

Photoshop se kreálhatta volna szebbre ezt a mai naplementét. A nap egy fénykarjával ölelni akar, másikkal már beleolvadt a tengerbe. A szél hipnotikusan együtt morajlik a hullámokkal.

Három fehér ruhás alak ijedt gyorsasággal takarítja a partot, féltik az állásukat. A szálloda nyitott teraszán a turistákat mohóságuk űzi körbe az asztalok, a többiek és az ételhegyek között. Csak két fürdődresszes férfi nézi végtelen nyugalommal a horizontot.

Az alacsony, köpcös – Tamás nevezetű –, a vízimentő.

Barátja szikár, vékony szálú gesztenyeszín haja vállig ér, hegyes orra alatt keskeny bajusz. Hajából néhány vízcsepp a hasizmán landol, hisz nemrég még pancsolt. Karján az ácsmunka kidomborította az izmokat, de mellkasa alatt a bordák kérdőjelet írnak, amikor sóhajt. Lehajol egy lapos kavicsért, aztán mégis olyan megfontoltan dobja el, mintha más céllal vette volna fel az előbb.

– A világ közepén állok, kinyilatkoztatom magam nekik testben, és mind... – összeszorítja az ajkait, nem mondja ki, inkább lehajol egy újabb kavicsért, és megpróbálja úgy eldobni, hogy minél messzebbre kacsázzon.

5

Sétálnak. A tenger nyújtózkodik. A homok szerelmesen tapad sarkukhoz és lábujjaik repedéseibe. A naptól elhagyott hideg szél felborzolja a szőrt a férficombokon, és mellbimbóikból csapágszerű formát csinál. A lebukó nap narancssárga mosolyt csal vízcseppes arcukra.

– Részegek a saját dühüktől – folytatja magában a betegesen szkeptikus Tamás a gondolatot, de nem mondja ki. Most még szeretné érezni ő is a bizonyosságot, nyugodt és boldog akar lenni, mint ez a pillanat.

PATAKI ELŐD ISTVÁN

Északi játszma

Nyugodtan iszogattuk a koreai sört. Velem szemben Hans ült, a főnököm. Valamilyen jelentéktelen dologról cseverésztünk. Bevallom, eléggé untatott a beszélgetés. Mindig is utáltam az üres dumát a kollégákkal. Úgy éreztem, hogy mélyebb témába sohasem mennének bele, nehogy túlságosan megnyíljanak. Így maradtunk a „small talk”-nál. A csapat többi tagja a terasz két másik asztalánál üldögélt. Tizennégyen voltunk, így nem sikerült egyetlen asztalhoz ülnünk, a pincér pedig nem engedte összetolni az asztalokat.

Az égen hirtelen hosszú fénycsóvák jelentek meg. Először hullócsillagoknak véltem őket. A csóvák mennyisége miatt aztán újabb gondolatom támadt: talán meteoriteső? A helybeliek még csak fel sem néztek az égre, mintha semmi sem történe. Nyugodtan majszolták tovább a rizst és kortyolták hozzá a krumpliból készült vodkaszerűséget, a socsut. Már-már arra gondoltam, hogy az egész csak képzeletem szüleménye, és csak én látom ezt a nem mindennapi égi jelenséget. Megkérdeztem Hansot.

– 23:23 van – vont a vállát.

– És az mit jelent?

– Erre az időpontra jelentette be Észak-Korea diktátora, hogy elkezdi bombázni Dél-Koreát.

Rémültemben felugrottam a székről. Hans csak mosolygott tömpe bajsa alatt. Páni félelem lett rajtam úrrá. Anyám megmondta, hogy ne jöjjek ide, túl veszélyes. Akkor még én nyugtatgattam őt, nincs ok az aggodalomra, a két Korea között nem érzékelhető feszültség, ezt írta a Magyar Konzulátus oldala. Lám, lám...

– Dél-Koreának olyan fejlett ultramodern légvédelmi pajzsa van, hogy minden rakétát egyből elhárít. Ezért ilyen nyugodt mindenki. Az északi diktátor tegnap jelentette be a támadást, de senki sem vette komolyan. Nézd csak, a lövegek felsülnek, ezért tűnnek hullócsillagnak. Igazából még annál is ártalmatlanabbak. Mindjárt vége – magyarázta Hans.

A teraszon ülők egyenként álltak fel, és elkezdtek tapsolni. Egy öreg, köpcös koreai bácsi kezdte, majd mindenki követte. Hans intett a csapatnak, mire ők is felálltak. A taps a légvédelmi pajzsra szólt.

A tömeg lassan abbahagyta az ovációt, mindenki leült. Ekkor csapódott be az első igazi rakéta. A bomba a szomszédos éttermet robbantotta fel. Egy lángoló férfi szaladt felénk. Az utcákon kitört a pánik. Mindenki összevissz-

PATAKI ELŐD ISTVÁN (1989, Bihar) 2010-ben matematikatanári diplomát szerzett a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen. Kolozsváron él, informatikusként dolgozik. A Heliikonban és az Irodalmi Jelenben jelentek meg írásai.

sza szaladgált. Hans egy pillanatig még kővé dermedve ült a széken, de aztán visszatért belé a németes józan ész.

– Mindenki a metróalagútba!

Szerencsére a Jongno-3ga metróállomás egyik aluljárója nagyon közel volt hozzánk. Út közben égő autókat és eszeveszettül rohanó embereket kerülgettünk. Páran lemaradoztak, elvégre ez egy informatikai cég, nem lehet mindenki tökéletes kondiban. Próbáltam odafigyelni a többiekre, nehogy lemaradjanak. A munkahelyünkön csapatvezetőként csupán öt emberért voltam felelős, Hans vezette az egész projektet. Mégis úgy tűnt, hogy csak arra koncentrálni, mielőbb elérje a menedéket.

Amint leértünk a lépcsőn, kissé megkönnyebbültünk. Egy rendőr, vöröskeresztes karszalaggal, eligazított: menjünk még lejjebb! Lent már több ezer ember zsúfolódott össze. A hangosbemondóból megtudtuk: a bunker megvéd az atomsugárzástól is, itt már biztonságban vagyunk. Körülbelül három kilométerre lehetünk a földfelszíntől.

Alig nyugodtunk meg kissé, hirtelen ijesztő trappolást hallottunk. Majd lövéseket. Az északiak bejutottak a bunkerbe. Hogy kerülnek ezek ide?

A tömeget fehér gáz borította el. Elkábultunk.

Nyirkos helyen ébredtünk. Kőpadlón feküdtem, és sajgott a fejem. Émelyegve néztem szét. Hans komoran gubbasztott a sarokban. A többieknek sem volt kedvük beszélgetni. Páran törökülésben ültek, mások a penészes falnak támaszkodtak. A félhomályban sikerült felismerni az arcokat. Itt volt az egész csapat. Legalább ennyi, együtt maradtunk. A szemem megakadt két ismeretlen koreai gyereken, őket is ebbe a cellába zárták. Tizenhatan voltunk bezsúfolva a szűk helyre.

Az ajtó hirtelen felcsikordult, és egy egyenruhás férfi lépett be:

– Tudtok angolul? – kérdezte rossz akcentussal. Többen is bólogattak.

– Egyvalaki jöjjön velem, aki képviseli a cellátokat.

Akaratlanul is mind Hansra néztünk, hiszen ő szervezte ezt a csapat-építő vakációt, nyilván nem tehetett róla, hogy balul sült el, de mégiscsak ő felelős értünk. A padlót bámulta, összefont kézzel.

– Nincs időm itt várni a végtelenségig! – ordította az egyenruhás. – Ki itt a vezető?

– Ő! – szólalt meg hirtelen Hans. Rám mutatott. Mire észbe kaptam volna, már meg is ragadták karomat, és kilöktek a cellánál jóval világosabb folyosóra. A zár zörrent egyet. Arra vártam, hogy hirtelen felmorajlik ottmaradt társaim tömege, és ha nem is lincselik meg Hansot, legalább számonkérlik. Tévedtem. Csend volt. A fogdmeg lökött egyet rajtam, úgy tessékelt tovább. Inkább nagyobbakat léptem, hogy ne kelljen toszogatnia.

Arra tippeltem, valamilyen katonai hadiszálláson vagyok, és egy tiszt elé vezetnek. Esetleg váltságdíjat kérnek értünk. Az amerikaiakat nagyon utálják, talán könnyörületesebbek lesznek velünk, ha megtudják, hogy csoportunk tagjai magyar, román és német nemzetiségűek. Acélozott falú

folyosókon vezettek, és megpillantottam pár igencsak rideg betonfalú kisebb termet is. Ez viszont vörös tapétával és szőnyeggel volt díszítve. Váratlan ellentét. Nem kellett sokat várnom, mire megtudtam, hogy hova értem. Maga Észak-Korea vezetője állt előttem.

– Szívélyes üdvözetem! – mosolygott rám. Ekkor már azon sem lepődtem volna meg, ha kezet nyújt, de az talán mégiscsak túlzás lett volna.

– Jó napot! – válaszoltam bizonytalanul.

– Gondolom, már rájött, hol vannak.

– Igen.

– Nem is szeretném tovább húzni a szót. A foglyok jó háromnegyedét már kivégeztük. Nem célunk váltságdíjat gyűjteni, meg effélékkel fecse-relni az időt. Gazdag ország a miénk. Páran viszont el kell mesélnem, mi is történt itt, miként foglaltuk el Szöült és egész Dél-Koreát. Ezért is hagytuk magukat életben.

– Értem... – Arcom halálsápadt volt, nehezen tudtam megszólalni. A remény felvillant, de valahogy tudtam, hogy nem lesz egyszerű a távozás.

– Nyilván arra gondol, hogy milyen kegyes vagyok. Nos, ez igaz is. Mindemellet nem szeretnék mindenkit szabadon engedni. Egy kis szórazást találtam ki számunkra. Ma este meghívom önöket egy baráti sakkpartira.

Itt elhallgatott. Bizonyára hatásszünetet akart tartani. Reszkettem a félelemtől, és nem tudtam, mit is szólhatnék. Folytatta.

– Ennél kicsit több érdeklődést vártam. De nem baj, vágjunk bele. A szabályokat biztosan ismeri. Ezek maradnak is, ne aggódjon. Csak egy kicsit izgalmasabbá tesszük: maguk lesznek a bábuk. Egy másik cella foglyaival kell megküzdeniük. Mondanom sem kell, a sakktábla egy mezőjén egyszerre egy élő ember tartózkodhat. Ha valaki tétovázik megölni a másikat, vagyis leütni a bábút, akkor az embereim közbelépnek, és mindkettő meghal. A nyertes csapat túlélő tagjait szabadon engedem, becsületszavamra. Nekik már csak annyi a feladatuk, hogy dicsőséges és hatalmas országunkról, valamint győzelméről meséljenek. Persze ezt már nem tudom felügyelni, de reménykedem benne. – Újra kajánul vigyorgott, majd hozzátette: – Elvezetni!

Komoran tántorogtam vissza a cellámba. Arra gondoltam, nekimehetnék egyenruhás kíséremnek, hátha itt helyben kivégez, és gyors halálom lenne. De nem volt bátorságom hozzá...

– Mi történt? Elengednek? Váltságdíjat kérnek? Hol vagyunk? – szaporázták hozzám kérdéseiket a társaim. A két koreai gyerek nem kérdezett semmit. Úgy tippeltem, hogy nem tudnak angolul, és amúgy is furcsán hatott rájuk, hogy a mindegyikőnk által ismert német nyelven beszélünk.

Leroskadtam a fal mellé, és üres tekintettel néztem magam elé. Nem tudtam elmondani nekik. Megpróbáltam megszólalni, de csak tátogtam, nem jött nyelvemre a szó. A többiek erre még jobban kétségbeestek. Úgy

éreztem magam, mint egy csecsemő, aki most tanul beszélni, és fél a kinti ismeretlen világ veszedelmeitől. Társaim egy ideig még találgattak, mi történhetett, egyesek már azt pedzegették, hogy megerősszakoltak, mindenféle rémségekkel álltak elő, megrázták a vállam, gyengéden pofozgattak, de mindhiába, néma maradtam.

Estig nem is történt már semmi. Enni nem kaptunk. A zár megcsörrent, és a nehéz vasajtó feltárult. Ismerős arc jelent meg, habár számkra igencsak mindenki ugyanúgy nézett ki, mégis sikerült felismerni az egyenruhást, aki órákkal ezelőtt elhurcolt. Ezúttal többedmagával jelent meg. Láncra vertek mindannyiunkat, majd kivezettek a folyosóra. Szemünket vakította a fény, annyira megszoktuk már a cella komor sötétjét. Gályarabokként vonszoltuk magunkat végig a kanyargós labirintusnak tűnő úton, mindig abba az irányba, ahova lökdöstek a fogdmegek. Egy sötét és széles terembe értünk, melynek közepén egy hatalmas sakktábla helyezkedett el. Kordonnal volt elkerítve. Csupán ez volt kivilágítva. A mennyezetet hatvannégy lámpa díszítette – minden mezőhöz egy. Az egyik térfélen tizenhat feketébe öltözött alak állt, arcukat hosszúkás maszk takarta. Nem voltak láncra verve, mégsem mozdultak. Nem tartottak semmit sem kezükben. Hans kiáltott fel először: Mi ez? Haragos pillantással válaszoltam. Az örök továbblökdöstek minket, és a helyünkre vezettek. Aztán újabbak jelentek meg, kezükben a hacukákkal.

– Én ezt biztos nem veszem fel, ameddig nem magyarázod el, hogy mi folyik itt – mondta Hans, és fenyegetően fel akarta emelni a mutatóujját, de a lánc nagyot zörrent, és nem engedte.

Továbbra is szótlán maradtam. Fejem kábult volt, a gondolatok csak úgy kavarogtak bennem. Úgy éreztem, nincs értelme beszélni. Mindannyian egy felettünk álló erő kezében vagyunk. Ha elmagaráznám nekik a diktátor sajátos sakkszabályait, kitorne a pánik, lehet, lemészárolnának minket az örök, és senki sem menekülne meg élve. Más szemszögből nézve viszont joguk van tudni...

Hirtelen felkapcsolták a terem összes világítását. Ámultan néztünk körül. Akár egy bokszringet, úgy vette körül a nézőtér a sakktáblát. A diktátor aranyozott páholyban ült. Onnan üdvözölte a közönséget, majd hozzám szólt.

– Kedves és drága Előd, neked mint csapatvezetőnek jutott a fontos feladat, hogy levezényeld a mi kis esti multságunkat. Természetesen a fekete királlyal együtt, ugye Morten? Gyanítom, hogy a dán konzulátus oldalán sem lesz többé biztonságos országgént feltüntetve Dél-Korea – mondta nevetve. – Nos, a következő a feladatod: oszd fel a szerepköröket a csapatodon belül. Mint látod, a feketék már megtették, és felálltak. Az őreim egyesével fogják hozni a maszkokat, te pedig megmondod, hogy kinek szánod. Az utolsó a tiéd lesz, a királyé.

Elsőnek a lovat hozták. Mozdulatlanul álltam. A többiek remegtek. A diktátor megelégette tétlenségemet, és intett az egyik őrnek, mire az kiment, és egy veder jeges vízzel tért vissza. Nyakon öntöttek. Reszkettem a hidegtől, de még mindig nem mozdultam. A diktátor üvöltött, és újra intett az egyik őrnek, mire az szempillantás alatt megragadta az egyik koreai gyereket, és késével elmetszette a torkát.

– Eggyel kevesebb bábu. Remélem nem őt akarta királynőnek – kacagott a diktátor. – Ne várassa meg a vendégeimet, mert akkor muszáj lesz azzal szórakoztatnom őket, hogy mindenki meghal. Ezt sem a Koreai Szerencsejáték Zrt., sem a kollégái nem díjaznák.

Nem volt több időm, egy intéssel kineveztem a technikai edzőt lónak, a build-menedzser lett az egyik futó, a két scrum master a bástyák, és így tovább. Hans rémülten nézett a szemembe. Ekkor szólaltam meg először: paraszt.

A királynőn nem sokat gondolkoztam. Anna iránt már régóta éreztem valamit, habár jóformán nem is ismertem, csak az irodában találkoztunk. Vonzó volt, ahogy magyarázni tudott az új kollégáknak, mindig lenyűgözött tudásával, és nagyon csinos is. A magánéletéről csak annyit tudtam, hogy van barátja.

A diktátor megnyitotta a játékot. A pályát körülvevő kordont lándzsás örök védtek. Lehetetlen megszökni. Még ha sikerült is volna kijutni a teremből, a labirintusnak tűnő folyosókon biztosan koreaiakba ütköztünk volna.

– Világos kezd! – kiáltotta a vezér.

Hansot előléptettem, méghozzá két mezővel. Óvatos játékba kezdünk. Morten emberei is előrelépegettek, mindenféle támadó szándék nélkül. A nézők halálra unhatták magukat.

A diktátor intett az egyik őrnek, mire Morten holtan rogyott össze. Páran felsikítottak, elfordultak, de menekülni nem mertek. Az ör kivonszolta a testet, majd ölében becipelt helyette egy másfél méter magas, igazi sakkbábut. Király volt. Berakta Morten helyére.

– Nos, az a megtiszteltetés ért, kedves Előd, hogy a világ ura ellen sakkozhasz. Szerencséd, hogy nem szerettek világossal játszani... c4-d5 – harsopta vendéglátónk.

Teljesen értelmetlen lépés volt, mivel az ott tartózkodó programozót egy másik gyalog védte, Hans. A fekete gyalog átlépett átlósan a számára megjelölt mezőre. Az egyik ór egy kést adott át neki. Kollégám könnyes szemmel nézett hátra, így búcsúzott el tőlünk. Mindannyian reszkettünk. Nem bíztam abban, hogy a fekete gyalog nem lesz képes megtenni, amit parancsoltak neki. Tudtam, hogy semmit sem jelent, ha tétovázik.

– Ha még egyszer valaki szabadkozik megölni a másikat, akkor mindenki meghal.

Az egyik ór odalépett a mezőre, és megölte mindkét gyalogot, a fehéret és a feketét is.

– e6-d5! – parancsolta, majd vigyorogva hozzátette: – Elvégre úgyis ezt lépted volna, nem? Megint én jövök!

És ez így ment tovább. A diktátor értelmetlen párharcokat indított, egymás után áldozta fel a bábuit, persze úgy, hogy ő is leüssön egyet. Elment a futóm, neki a lova esett el. Lassan mindenkinek elborult az agya, a játékosok hidegvérrel, állati ösztönnel öltek. A táblán patakokban folyt a vér, mígnem csak három gyalogom maradt, köztük Hans, Anna, a királynő, valamint a két bástya. Ha Hans egyet előrelép, akkor senki sem védi, és a diktátor bástyája simán leveheti. Azzal viszont a bástya elmozdul, a fekete király védtelen marad, és Annával támadásba lendülhetek: a királynő átlósan elmozdul, és sakkot ad! Csak egy helyre mozdulhat, ekkor viszont az én fehér bástyám lendül támadásba, majd a másik. Három lépés és matt! Nyerhetünk! Fel kell áldoznom Hansot... Mit vétett ellenem? Mondhatjuk, rám kényszerítette a fehér király véreskezű szerepét, de mégiscsak én adtam ki az utasításokat...

– Hans, lépj előre egy mezőt.

Hátranézett, majd bólintott. Úgy tűnt, megértette a lépésemet. A diktátor kajánul felvihogott, és már utasította is a bástyáját. Minden a terv szerint. Arca elfehéredett, mikor kimondtam a végső szót: matt! A termen szempillantás alatt síri csend lett úrrá. Senki sem üvöltözött és senki sem ugrált.

– Öljétek meg mind! – rikoltotta.

Verejtékben úszva ébredtem a szülői hotelszobában. Anna átölelt és megsimogatta az arcom:

– Már megint Kimmel álmodtál?

VASILE PETRE FATI

Egy bizonyos emberi melegség

*Egy bizonyos emberi melegség, melytől
benedvednek az ujjaid
s az arcod, és ezalatt kint minden besötétül.
A vágy, hogy megérints egy nálad gyengébb
személyt,*

*A rövid haját. A város szélén élsz, ne feledd,
és azt sem, hogy búcsút mondhatsz a többieknek
Akár egy bádogdob. A barátod borotvált feje,
Az olló, mellyel megnyírhatod
a szívét annak, aki jobb nálad.*

*Nem kell más, csak kizavarni a pókokat
a konyhából,*

*Semmi, csupán kezedd lefedni azt a léket,
amit épp most hagy a vers a mellkasodon.*

VASILE PETRE FATI (1944–1996) a hatvanas években színre lépett román költőnemzedék jeles képviselője. Konstancán született. Filológiát szülővárosában, filozófiát Bukarestben hallgatott. Hét verseskötet, egy gyermekkönyv, három rövidpróza-kötet és két regény szerzője. Legfontosabb költeményei az O anumită căldură umană (Egy bizonyos emberi melegség) című antológiában olvashatók.

A Nap ott fenn

*Nem akarom többé, hogy lemenjen a nap
És ha meghal anyám, soha többé ne menjen le.
A nap, az a baktériumos paca ott fenn.
Az istenit, hát üljön le velem és beszéljünk,
mint férfi a férfival,*

*Én bérlő vagyok és megdolgoztam ezért a napért,
Fizettem neki a zsebpénzemből,
Hogy felkeljen.*

*Tehát az enyém a párizsi nap,
Azt csinállok ezzel a mindenhez értő nappal,
amit csak akarok,*

*Ráhajtom a fejem, alszom rajta, majd felkelek
És hazaküldöm,
Nekem ez nem fog menni.*

MIHÓK TAMÁS (1991, Nagyvárad) kétnyelvű költő, műfordító és kiadói szerkesztő. Az alap- és mesterképzést a Nagyváradi Állami Egyetem román–angol szakán végezte, majd ösztöndíjasként két évig az ELTE BTK-n tanult. Jelenleg a marosvásárhelyi Petru Maior Egyetem filológia doktori iskolájának ösztöndíjas hallgatója. Kilenc kötete jelent meg (négy saját, öt műfordítás).

A prágai fickó

Ó, Uram, add, hogy szabaduljak a konyhai csótánytól,
Vehessek magamnak egy műtárgyat.
És ha Isten létezik, imádkozzon, hogy reggelente mossak kezet és arcot,
Hogy minden nap úgy tekintsek rá, mint jó emberre.
A körmeit nem akarom látni. Inkább Franz Kafka jóindulatára van szükségem.
Ez a prágai fickó azért harapott kenyérbe és kortyolt vízbe,
Hogy éljen. Hogy vége legyen már ennek a versnek.

Néhányszor

Becsengettem néhányszor hozzá,
Tél volt és beengedett.
Hosszú sálam
Kiterült a lába elé.
A portás mindent tudott rólam.
Úgy beszéltem neki róla,
Mint nővéremről.
Szomorú portékám volt a haja,
Vágtam belőle egy-egy tincset, majd eladtam.
Egy egész telet kihúztam így,
Nevén szólítottam, de Austerlitzné,
Aztán panaszkodtam semmiségekről
Csak azért, hogy kérhessek tőle tüzet,
Ennyi.

Emberi települések

Az emberi települések szeszszagúak,
Valami történik velük, ahogy nap mint nap éldegélnek.
Kár, hogy az emberek madarokról és
Vadakról álmodoznak.
Ők a vadak és a madarak is ők.
Innen, az emeletről vadászom őket,
Tele ábrándokkal, étellel.
Reggel, egy csepp zöld tea,
Egy falatnyi élet, hogy hidd, létezel.
S a többi? A többi csak egy ékszer,
Mely kicsúszik a kezedből.

Fordította **MIHÓK TAMÁS**

BODÓ MÁRTA

HÁZASJÁTSZMÁK

(pszichológusnál)

– Kényszerképzeteim vannak. Elképzelem, naponta ötször-hatszor is, gyors egymásutánban, ahogy előttem fekszik, én meg letolom a nadrágom és izzadt valagába tolakodom. De öröm helyett utálatot érzek, kényszert. Megteszem, miközben máshová képzelem magam, mohára, patakpartra, hús fák ölére.

– Mondja el neki! Lehet, hogy neki is megváltás lenne.

– Nem fog menni. Most abban a periódusban van, hogy nem beszél, nem panaszkodik, nem oszt meg semmit, lenyeli, hallgat, néz, eltűr mindent. Nem kell mindig mindenről beszélni, nem kell minden átsuhanó érzést kimondani, ezzel jött haza legutóbb.

– Sebaj, mondja maga, hogy vége, hogy nem vágyik a testére, a meleg nedveire, a bugyogásra, az egyesülésre.

– Ezt sem mondhatom, mert a másik kényszerképzete, hogy ő jó feleség lesz mostantól, és ehhez hozzátartozik, hogy naponta ötször elém fekszik széttárt lábakkal, lehúzott bugyival, beillatosítva, miegymás, arcán a megadás kényszere, hogy ő is tud ám olyan lenni, mint mindenki más, szolgálni, kiszolgálni. Nekem nincs más választásom, mint hogy vegyem a lapot, belemenjek a házadiba, erővel is magamévá teszem, jobbik eset, ha csuszszanak, mert izzadt-lucskos, de sokszor élvezet sincs benne, mert száraz, kényszeredett, azért próbálkozik, mert így mondták, így hallotta az asszonyklubban, hogy ha már hasán át nem tudja fogni a férfit, mert pocsekul, tehetségtelenül főz, akkor így kell megtartani. Gyűlölöm a gondolatot is, a látvány álmomban rémségével kísért. Nem akarok se fiatalt, se öreget, se semmilyen, csak egyedül feküdni a mohaágyon, páfrányok árnyékában, mellettem zúgjon a patak és senki ne kényszerítse rám magát szelíd erőszakkal, a kötelességteljesítés kényszerével.

– Ki erőszakol kit?

– Ő engem ezzel a jóasszony szokással! A fenének kell egy szőrös valag feleségnek. Nem kúrni akarom, hanem ölelni, ízlelni, bevenni, kóstolgatni és kóstoltatni magam, suttogni vicces, pajzán szavakat, választ kapni a megjegyzéseimre, továbbfűzni a gondolatát, megosztani az álmaimat... De ő csak elém fekszik, fel se néz, odahúz, a blúzát ki se gombolva, az altestét kínálja fel, majd amikor úgy itéli, végeztem, elégedetten fújtatok, kisurran a szobából, bebújik az előkészített térdnadrágba, ott folytatja a házimunkát, ahol egy pillanatra abbahagyta, fogát összeszorítva súrol vagy moso-

BODÓ MÁRTA (Kolozsvár) író, szerkesztő. Magyar-angol szakon szerzett tanári diplomát, majd Budapesten teológiai tanulmányokat folytatott. 2007-ben doktorált a BBTE RK Teológia Karán. 1993 óta a Keresztény Szó és Vasárnap katolikus lapok munkatársa, jelenleg főszerkesztője. Négy kötete jelent meg, írásai-val tanulmánykötetekben is jelen van. Rendszeresen közöl kritikát.

gat, élősövényt nyír, számba se vesz, még csak nem is kémeleli, valóban elégedetten mászom-e elő a szoba homályából, ahol otthagytam, ahová újabb pár óra múlva ugyanúgy, szertartásosan, kimérten, száraz tényszerűséggel bevezet újra.

(párterápia)

Barátaim. Rég házások, nagy szenvedéllyel bújták egymást az első években. És jött az első, a második, a harmadik gyerek... A negyedik úgy lett – nevetve mesélték –, hogy gumit használtak, a végén vették csak észre, hogy kihasadt az óvszer: szív alakú lyuk tátongott rajta. Meg is lett a legkisebbik, egy végtelenül komoly, szorgalmas, tehetséges kislány. Az asszony húsz évig háztartásbeliként egyengette a család mindennapjait. A férj egyre nagyobb intenzitással, egyre aktívabban vetette bele magát az üzleti életbe, céget alapított, fejlesztette, külföldi partnerek, kapcsolatok, utazások, tárgyalások. Fejlődött a vállalkozás, az ország egyik legmenőbbje a szakterületén, ma már dől a pénz.

Barátnőm szinte a mélyszegénységből küzdötte fel magát, a bejárónó után újra végigporszívózza a szőnyeget, port töröl, még a függönykar- nist is leszedi. Maga vásárol be, mert szereti megnézni, mire adja a pénzt: a legolcsóbb árut veszi ma is, és büszke, hogy a semmiből út össze több fogást. Este sugárzó arccal találja a „kőlevest”, és éhezésben felnőtt testvérei nevében is vérig sértődik, amikor barátom, a férj a tányért félretolja, a jégszekrényhez megy, és az egyik fiókból kaviárt, lazacot vesz elő, azt eszi.

Barátom sugárzó arccal érkezik haza, hogy megint micsoda üzletet ütött nyélbe, de elmondani már nem tudta elmondani a sikert, mert asszonya szinte lerohanja a panaszáradattal: hogy sajog a dereka a hajlongástól, a térde a cipekedéstől, a gyerekek megint komiszkodtak, a tanárnő beírt az ellenőrzőbe, hiába, a kamasz fiaikat mégiscsak a férfi kellene kiossza... Egy idő után egyre később érkezik haza: inkább elmegy a külföldi partnerrel vagy a munkatársakkal egy elit klubba, zenét hallgatni, ingyencségeket bekapni, örülni a sikereknek, amelyekről főleg nekem mesél. Sokszor visz haza, miután a barátnőmet meglátogatom, olyankor egy órát is ülünk az autóban, csak sorolja az üzlet részleteit, meg azt is, mennyire szereti az asszonyt, de fárasztja a garasoskodása, az, hogy csak a gyerekek csínytevéseiről beszél, és ha elviszi egy elegáns helyre, fészkelődik, nem találja a helyét, nemhogy értékelné a figyelmességet, de valami újabb elégedetlenséggel elrontja a hangulatot.

Barátnőm a reggeli kávénál sorolja a panaszát: érdektelen a férje, unot-tan bújik belé, amikor ő hajnalban, még álomtól lucskosan felkínálja magát, a hálóinget félrehúzva, ímmel-ámmal végzi a dolgát, szürkék a reggelek, ízetlenek a nappalok, az éjszakák, nehezen kezelhetőek a gyerekek, a férje, mintha nem is a saját gyerekeiről lenne szó, sose szól rájuk, értetlenek az emberek, romlott a világ...

Barátom délben ebédre hív, és kibukik belőle: ízetlen otthon az étel, szürke, formátlan, kelt tészta ízű, állagú az asszony, beszűkült, unalmas, holt tömeg. Ebéd után még meghív egy kávéra, a szemközti elegáns szeparéba. Odahajol, a könny is végigsordul az arcán, látom, hogy szenved. Szótlan hagyom, öleljen hévvel, szenvedéllyel, csak hogy estére hazatérhessen sötét életébe, és folytassák változatlanul: mint akinek jobb dukál, mint akinek jobb sose jár.

(esti mese)

Anya és apa szeretik egymást, ne sírj.
Anya és apa gyilkolják egymást, ne lásd.

LAKATOS-FLEISZ KATALIN A fileflancos

Roxána, mióta a kisboltban dolgozott, minden nap nyolckor kelt. Szerette tartani ezt a ritmust, az volt az érzése, ezzel saját életét is kézben tartja. Megszokta már ezt a munkát, nem járt sok vesződéssel, csak át kellett mennie a szomszéd utcába. A beszélgetni vágyó nyugdíjasokat rendszerint egy pár formális kérdéssel lerázta, úgy tett, mintha borzasztóan el volna foglalva a kitett áruval. Különben is, ha egy kis magányra vágyott, ott volt a raktár. A fizetés persze nem nagy, de arra elég, hogy a kötelező számlák kifizetése után még maradjon a kedvenc szózt, pirított szotyira, amiből minden este a tévé előtt legalább egy csomaggal fogyasztott. Kiterített újságpapírra kell dobni a héjat, majd mikor megtelt, összegyűrni héjastul és a kályhába dobni. Jó nézni, ahogy hirtelen lángra kap. Úgy.

Roxána már jó néhány éve letett arról, hogy férjhez menjen. A faluban amúgy is vénlánynak számított, és ebből a falubeliek nem is csináltak titkot. Még előtte sem. *Kár, hogy ott vénülsz meg apád nyakán, pedig milyen szép kislány voltál* – mondogatták. A vénlányság már egy kialakult státusz, ahhoz már nem is közelednek. Minek felbolygatni a kialakult rendet. Még néhány éve bántotta, de most már megszokta ezt is. Különben is hol lehet itt ismerkedni? A legközelebbi kisváros jó tíz kilométerre van. Üljön be egy kávézóba, és szólíttassa le magát? Igaz, volt már egy-két ilyen kalandja is, de a fiúk néhány találkozás után továbbálltak. Nem jött ki belőle semmi. Így hát rendszerint kinyúlt tréningben téblábolt, volt, hogy a boltba is abban ment. A haját, ha egy hétig nem mosta meg, szorosán összegumizta. Annak a pár nyugdíjasnak, aki a napi tejért-kenyérért jön, meg a néhány falualji nagycsaládosnak így is jó. Akik meg valakik, a lelkészek, polgármesterek kocsiba ülnek, és bemennek a városi a szupermarketbe.

Persze azért az ő telefonja is megszólalt néha, de csak azért, mert mióta csak léteznek, a telefonok dolga, hogy időnként megszólaljanak. Internetet is böngészett néhanapján, de csak a jól ismert oldalakat. Mivel angolul csak néhány szót ismert, hamar elfáradt a szeme a szótárazásban, mindig a kedvenc női portálján kötött ki. Egyszer az egyik falubeli lány jött el hozzá, hogy hát menjenek együtt narancsot szedni Portugáliába, jól keresnének, szállás, egészségbiztosítás, minden meglenne hozzá. Csak menjen vele, mert ő egyedül nem megy. Akkor sokat töprengett, végül úgy határozott, nem megy el. Mert minek? Reggeltől estig monoton munka, aztán

LAKATOS-FLEISZ KATALIN (1978, Nagykároly) irodalmár. Doktori tanulmányait Debrecenben és Finnországban végezte. Tanulmányt, esszét és könyvkritikát publikál.

csak hazajönne, és azt a pénzt úgyis itthon költené el. Gyűjteni meg nem gyűjt semmire.

Tavaszi felé aztán történt valami. Roxána egy reggel hirtelen arra ébredt, hogy megvan a megoldás az életére. Kézenfekvőbb, mint bármi. Csodálkozott, hogy eddig erre nem jött rá, pedig végig itt volt az orra előtt. Ráadásul szisztematikusan, napról napra lehet fejlődni benne, a határ a csillagos ég! Szinte felujjongott, és villámgyorsan kiugrott az ágyból meg se nézve, hogy mit kap magára, pedig arra máskor vigyázott, hogy legalább a tréning alsó és felső része összeillő legyen. A boltban sem figyelt, egy pár-szor el is tévesztette a visszajárót a rendezhez szokott nénik nem kis megrökönyödésére. Alaposan végiggondolt mindent, még egy igen drága kapcsos naplót is vett. Igen, először is a parfümmel fogja kezdeni. Mert minden megjelenésnek az alapja az illat. Az illat öltöztet ugyebár. Ez a mondat katogott a fejében, míg a rossz kövesúton való zötykölődés után végre a csillagó, csupa üveg áruházban sorra szagolgatta a kis üvegcséket. Sehogy sem ment a választás. A vadóc tekintetű, a szenvedélyről sokat tudó nők képei nem segítettek. (Lehet, hogy ezt a nézést is el kéne tanulnia?) Mindenképpen drága kell, az a minőség. De hiába kóválygott órákon át, szédelegve a beszipantott illatkavalkádtól, a pénztárnál mégis belé hasított, hogy talán mégsem jól választott, a másikat kellett volna. Mígnem hazafelé a buszon mégis megnyugodott, hogy hát ez lesz a jó.

Otthon aztán jött a következő ijedelem. Hogy hát az évek során a sok disznóhústól, édes tésztától, szotyolától úgy meghízott, hogy az most minden tervét romba dönti. Fogalma sincs, hány kiló lehet, mérlegre már évek óta nem állt, elegánsabb ruha sem volt rajta már idejét sem tudja, mióta. De ahogy bugyira és melltartóra vetkőzve a nagy tükör előtt figyelmesen szemlélte magát, mégis megnyugodott. Valóban nem nádszálkarcsú, a karja-lába ugyan vaskosabb, de ez nem petyhüdt kövérség, inkább erőt sugall. És ami fő, az alakja megvan. Nem lesz itt baj.

Most már csak arra kellett vigyázni, hogy betartsa a fokozatosság elvét. Nem lehet egyből mindent, ki kell élvezni, hogy egyre beljebb hatol a minőségibb, tisztultabb élet számára eddig ismeretlen, de annál vonzóbb birodalmába. Lassan kell kitapasztalnia mindent. Egyelőre egy jó cipőt és harisnyát vesz, na meg egy testhez simuló egyberuhát, nem feltűnő kurvásat, inkább olyat, ami látszólag elrejt, valójában kiemel. Igen ám, de fogalma sem volt, mi áll jól neki, furcsán feszengett az öltözőkabinokban egy-egy szokatlanabb darabot próbálva. Fokozatosan kellett kitalálnia magát. A kisbolt már egyáltalán nem érdekelte, teher volt bemenni reggel, legszívesebben egész idejét üzletekben turkálva töltötte volna. Volt, hogy hamarabb bezárt, rohant is azonnal a buszhoz. Sokat kínlódott a választással, míg úgy érezte, ez vagy az megvan.

Első nap még nem volt feltűnő. Csak ahogy végigment az utcán, a kötelező köszönéseknél nézett utána hosszabban egy-egy járdát seprő valaki.

Meg a boltban a szegről-végről rokon néni, aki emiatt egy kis felelősséget is érzett iránta, megjegyezte, hogy hát még igazán férjhez is mehetne, nem érti, miért temeti el magát annyira. Most még csak ápolt volt és visszafo-gottan elegáns. Frissen mosott haj, gonddal választott ruha, jó cipő, kellemes illat. Másnap már egy kis sminket is feltett, vigyázva, hogy ne legyen sok. A ruha már ehhez mérten kissé merészebb, és a cipőnek is magasabb a sarka. Ekkor már utána is sügtak az utcán. Őt ez inkább csak mulattatta, de nem nagyon törődött vele. Igen, itt van csak értelme építkezni, a városban mindenki így jár, senki nem tűnik fel a tömegben. Itt viszont merni kell elsőnek lenni. Merni kell személyiségnek lenni.

Így telt március első hete. A következő hetekben már egyre beljebb és beljebb hatolt az elegancia útvesztőibe, egyre felszabadultabban variálta a stílusokat. Az egyik vevő a falu aljáról, az egysorosról neki is szegezte a kérdést: igaz, hogy férjhez megy a tornatanárhoz, mert mindenki ezt mondja... Mosolygott. *Jól is tennéd – folytatta –, az is magába' van meg te is, mind a ketten jól járnátok egymással. Mert mit ér az élet egyedül?* Később kiderült, mások is el akarják venni: a templom mellett lakó öreglegény kőműves például. Azzal is csak jól járna, saját háza is van, az anyja sem él már sokáig, és akkor minden rá marad... A falu két táborra szakadt. Azok, akik a tornatanár pártján álltak, szembekerültek a kőművest kommandálókkal. Úgy látszott, a tornatanár mellett több érv szól: ő ugyanis már egyszer meg akart házasodni, míg a kőműves eddig soha nem mutatott ilyen szándékot. *Jó, hogy földje, háza van és minden lejt az élére rak, de mit ér az, ha a nők nem érdeklik?* Ez mindenképp súlyos érvnek számított, ettől a másik fél rendszerint el is hallgatott. Végül is a tornatanár-pártiak kerekedtek felül, a kőművest nem bolygatták tovább. Csak hadd rakja egymás után a téglákat és a lejekeket.

Eljött az április, majd a május. A templom körüli gesztenyefákat ellep-ték a virággyertyák és az utcai lócákat a beszélgető nyugdíjasok. Roxána minden szabad idejét butikokban, fodrászaton, otthon a tükör előtt ruhát próbálva, vagy különböző arc- és hajpakolásokkal kísérletezve töltötte. A boltban, ha éppen nem volt senki, divatlapokat nézegetett. Már nem akarták férjhez adni, de valaki kitalálta ezt a szót, és azóta a háta mögött így emlegették: *a fileflancos*... Már nem Roxána volt, az sem, akinek ő gondolta magát, hanem egy teljesen új valaki, egy szóbeszédből desztillált szellem. Nem keltett feltűnést, bármilyen elegánsan is ment végig az utcán, hiszen csak a *fileflancos* megy ott... A következő hónapban megérkezett a levél a patrontól, miszerint ha továbbra is ilyen hanyagul kezeli a kasszát, kénytelen lesz elbocsátani, de tekintettel kényes családi helyzetére, ad még egy esélyt. Így írta, hogy *kényes*... A patron, bár tanulatlan ember volt, a helyzet komolyságához mérten igyekezett választékosan fogalmazni. Roxána sietve végigolvasta a levelet, majd arra gondolt, milyen jó lesz hazamenni, mert péntek lévén csap egy wellness délutánt, lefürdik, kipróbál egy algás arcpakolást, és talán egy új hajszínezőt is.

OLÁH ANDRÁS
foglyod vagyok

szememben
barnán ragyog az ősz
fürtjeid közt avar ropog
aranyló melleid alatt
a halványuló kontúrokat
ajkammal rajzolom tovább
forró kelyhedbe
izzó lüktetés sodor
– foglyod vagyok
te édes húsevő virág

talán

nézek magam elé
két álom közt
a kormozó időben
– hiába a megrendülés
a valóság áztatta ígéretet
a vágy: belemarkolni
a csöndbe félszegen
ügyetlenül morzsolgatni
a bizonytalant – hiába
hisz újra és újra
fölsikolt bennem
tekinteted hiánya
magad vagy
magam én is
– s ketten együtt
egyek... talán - - -

OLÁH ANDRÁS (1959, Hajdúnánás) Ratkó József, Ady Endre- és Bánkuti Miklós-díjas, Quasi-modó-különdíjas költő, drámaíró. Diplomáit Debrecenben és Nyíregyházán szerezte. Mátészalkán él. Legutóbbi kötetei: Április bolondjai (versek – Magyar Napló Kiadó, Bp., 2017), A Spanyolfal mögött (esszék, kritikák, tanulmányok – Hungarovox Kiadó, Bp., 2017).

most meg kéne állni

fegyelmezett vagy
nem szólsz te senkinek
de jól tudod:
már nem ide szól a jegyed
átszálló volt csupán nem retúr...
félsz – félek féltelek –
mi lesz most velünk nélküled
ki lombozza föl
az összetört hitet
ha magunknak is csak
gyávaasággal fizet
– ülsz egy szűk szobában
bámulod vakon
a tévéből villódzó fényeket
és azt hiszed
az a húsfaló test ott benned
nem fáj jobban senkinek

jövendölés

a jövendőmondó cigány asszony
szörnyülködve taszította el
Isten csupasz tenyerét
mert az egymásba folyó sors- és élvonal
barázdái véget nem érő
fájdalomról s csalódásról árulkodtak
meghitt pillanatra csupán egyetlen
apró gyűrődés utalt amikor is
Mária léssen majd Isten pygmalionja
a többi jel könnyű és pusztulás
képeit vetítette előre a Földön
elbizakodott elfajzott sokaságot
kiken nem segít jó szó vagy prófécia
sem rájuk mért szenvedés

*mert legyen bár özönvíz
omoljanak le Ninivé gőgös falai
azok ott semmit sem tanulnak
veszélyes öntudattal ácsolnak új
és új keresztetek – nem félvén
hogyan az Úr egyszer majd
végleg elfordítja orcáját e földről*

PILIZOTA SZANDRA

Marga: Képzelt emlékével c. kötetből

Diszkréció

*A második bőröd
kabát, mivel múltam
még tartozott neked –
csendem kulcsaival
tele mindkét zsebed.*

Autogram

*Kapart nevekkel
merítkezel
és az én testem
a fénykép sebe:
írott fonálként
dőlnék bele.*

Lakatlan

*Ajtó önmagamon túl,
gondolatba ülő karosszék:
helyednek hűlő teste
csak számomra lehet szép.*

PILIZOTA SZANDRA (1976, Dunaújváros) szülővárosában él, kertészként dolgozik. 2012-ben saját néven megjelent Szaké c. haikukötete után Murrón Skeats álnéven publikált európai történelem ihlette regényeket, több másik álnéven folyóiratokban közöl verset és prózát egyaránt.

Shams: Tűz lesz menedékük

(regényrészlet)

Jegyzet

A történet keretétül I. Szelim szultán egyiptomi hadjárata szolgál, amelynek fő mozgatórugója az egyiptomi – mameluk – uralkodók perzsákkal való szövetkezése volt.

A helyszín Szíria. A térség a Burji mamelukok fennhatósága alatt állt, azonban a szultán felé húzott. 1516. augusztus 24-én az oszmán és mameluk sereg megütközött a Dabiq mezőn (Aleppótól északkeletre található tájegység). Az eredetileg mameluk oldalon felsorakozó szíriai hadvezérek átpártoltak a törökökhöz. A mamelukok elvesztették a csatát, szultánjukat, Al-Ghawrit megölték.

I. Szelim tovább menetelt Kairó felé. A főváros melletti Ridaniyah-ben (vagy Ridaniya) döntő összecsapásra került sor 1517. január 24-én. A mamelukok itt is vereséget szenvedtek. Az oszmán had ellenállás nélkül vonult be Kairóba. A janicsárok feldúlták a várost. A mamelukok új szultánja – Túman – ellentámadást intézett és jelentős veszteséget okozott a török hadseregnek, ám a törökök éjfélkor visszatértek. Túmannak és katonáinak menekülnie kellett. A regényben szereplő jósnő – fiktív személyéppúgy, mint a többi szereplőm – próféciája beteljesült. Szelim szultán elfogatta Túmant, végighurcoltatta a városon, végül felakasztatta a Zuhajla-kapura.

Első

– Allah hatalmas! Allah hatalmas! – ébresztette a hajnali adzán a szunnyadó Aleppót a Magasságos Isten színe előtti leborulásra.

Az ég pírja lassan csorgott az ocsúdó városra és falainak büszke kőgerincére, megostromolta az ősi erődöt a medina felett, utolsó cseppjei a várbörtön alsó celláinak rácsait furdették.

– Allah Hatalmas! Allah Hatalmas! Gyertek és fohászodjatok a Kegyelmes és Mindenható Allahhoz! – kúszott fel a csapongó dallam a tömlöclakó zúzos lábszárain és ziháló mellkasán: kerek arccsontját megkerülvén tolakodott a konokul összeszorított szemhéjak közé.

A mameluk testőrség egykori tisztje – Lahab Ibn Rafi Abu Siraj Al-Wadud – nehezen eresztette szülőházájába repítő álmát. A piramisok tövében őrizte édesatyja – Szegény Rafi – három tevéjét. Feje fölött pörgetvén botját sózott a núbiai formázatú tolvaj derekára. Diadalmas kiáltását összekeverte a szél a szír imára hívó kántálással. A homok lehült a talpa alatt. A háta mögött a falak pokolvaras penészfoltokat verejtékeztek.

Lahab Mekka felé fordulva szólott a Magasságos és Kegyelmes Allahhoz. Fohászkodott, hogy a hazug Hilal által ellene koholt vád hamisnak bizonyuljon. Fohászkodott, hogy a bej fia megkapja méltó jutalmát e világon és a túlvilágon is.

– Állj fel, te féreg! – „köszöntötte” Korhely Badr a „bej fogadójának díszvendégét”. – Khai'r bey vár reád!

Lahab feltápáskodott. A gyűlölet sírgödörré ásta beesett fekete szemét. Nem törődött a háta mögötti két másik strázsával. Megragadta Korhely Badr torkát, hogy a huszadik unokatestvérének a szuszát is kiszorongassa belőle:

– Reád pedig a Pokol tüze!

Korhely Badr – eddig barna – pofázmánya kékbe öltözött, a halálfélelem két labdacsával düleedt Lahabra. A rab az övéen csüngő kard után kapott, ám a katonák ökle az ütlegek záporával „jutalmazta”.

A mameluk térdei megbicsaklottak. Állcsúcsa – zuhantában – csattanva találkozott Korhely Badr vádlijával. Lahab a fogát köpte. A bordakosarába költözött sajgás nem engedte felkászálódni. Az egyik pribék fellódította a gallérjánál fogva. Lahabból ocsmány szitkok gurguláztak a fiatalemberre, aki a homlokához vágott valamit: elhallgattatta.

A vödör vízzel loccsanó röhögés és éles nyerítés térítette észhez a kábult Lahabot. A lovak patái és Khai'r bey – a kormányzó – cipőjei delejezték. Az idős férfi kényszerítette, hogy felpillantson:

– Lahab, fiam...

A bey egyszerű fehér ruhát és egy fekete beduin kaftánt viselt. Példát véve Mohamed Prófétáról – Béke Legyen Vele – szerényen öltözködött, étkezett és élt.

Lahab térdre vetette magát legmélyebb tisztelete jeléül. Khai'r intett, hogy álljon nyomban talpra. Önmagát fedezte fel e remek harcosban: mind a ketten mameluk származással büszkélkedhettek.

– Allah Kegyelmes. Mi emberek Őt követjük. Ám azt is tudjuk, ha nem metsszük el az ellen torkát, a mi vérünk öntözi a homokot. Kész vagy ismét engem szolgálni?

– Hűségemet és életemet bírod!

– Örömmel tölt el visszatérésed, ám egyben rút árulás keseríti a szívedet. Mameluk csapatunk közül valók azok, kik felláztak... a Fényes

Porta ellen. Csak az alkalmat várják, hogy a mi Padisahunkat kardélre hányják. A feladatod felkutatni és megbüntetni őket – Khai'r bey feleslegesnek tartotta újfent elbeszélni azon igaz pletykákat, miszerint I. Szelim és serege közeledik, akárcsak a kairói zsarnok Al-Ghawri szultán bukását.

Lahab ugyan érzett némi ellenkezést, ám élni akarása felülkerekedett mindenén.

*

A húsos nyársak fűszeres illatukkal csábították a népeket.

– Shish kebab a gyomrok vágya, Abdalhoz gyertek már ma! – az éték-mester hajlongva szolgálta ki a vevőket.

Ravasz mosolyával az arany illúzióját mázolta az ezüstpénzekre.

A mamelukok fennhatósága alatt a szíriai egyre csak szegényedett. Abdal pedig úgy csökkentette az árakat, mintha a fogát húznák.

Kateeb – a fegyverkészítő nyolcesztendő kisinas – cingár lévén könnyedén cikázott a tömegben. A festett standhoz lapult. Hatalmas fekete szemével falta az összes húst és az árust:

– Abdal bácsi!

– Éhenkórász! Ha nincsen pénzed, nem eszel!

Kateeb mintha meg sem hallotta volna. Abdal orcája gutaütéses vereségbe lobbant. Tenyerét a fiúra emelte:

– Takarodj, átkozott fattyú!

A csuklóját vasmarok csavarta ki. Megrökönyödve tátogott a mameluk parancsnokra. Az sötét salvárt, vörös selyemövet, kék kaftánt és szürke turbánt viselt. Lahab – gúnynevén Szegényfia – egy hete még a ló farkához kötve vonszoltatott be a várba.

– Megtagadod az ételt a szűkölködőktől?! Allah mindent lát! A tűz lesz menedéked, gazember!

– Én... meg akartam vigasztalni a fiút... – hebegte.

– Akkor meg is eteted! Itt és most!

Abdal túlbuzgón tolt a pocakját a rostélyok felé. Még kövérebb verejtékcseppeket hizlalt a homlokán, mint eleddig. A legtermetesebb húsokat halmozta a legszélesebb lapos kenyérbe.

– Vedd, fiam!

Kateeb rögtön csámcsogni kezdett.

– Égesse a tenyeredet, kapzsi patkány! – Lahab megvetően vágta a kereskedőhöz az ezüstérmét.

– Köszönöm, Lahab bácsi!

– A jó muszlim, aki segít a szegényeken. Abdal rossz muszlim. A sejtánok fogják sütögetni a pokolban! Ahogy ő teszi ezt a húsokkal e világon ... Elviszel a mesteredhez?

– Igen. Nagyon sok kardot csináltunk. Megint háború lesz?

– Haramiák fosztogatják a karavánokat. A katonáimmal őket tanítjuk mőresre. – Részben igazat szóltott: a lázadók mindegyike hétpróbás rabló volt és az egyiptomi szultán jóváhagyásával művelték gaztetteiket.

adzán – imára hívás, müezzin

medina – óváros

pokolvar – lépfenés seb

bey – Khai'r bey, Aleppo mameluk származású kormányzója

Fényes Porta – Török Birodalom. Szíria közigazgatásilag az egyiptomi mamelukokhoz tartozott. Ám a lakosság szívesebben lett volna a török szultán alattvalója. Több kormányzó, törzsfő titkon átállt a török oldalra, amikor I. Szelim hadjáratot indított Al-Ghawri egyiptomi szultán ellen. A regényben említett lázadók bizonyára nem értettek egyet azzal, hogy Khai'r bey is Szelimet támogatta.

VARGA SÁNDOR GYÖRGY
Időoltás

*Egy kávébarna asztal
merek könyöktartásában
füstbe burkolóztunk,
majd a léttel eggyé válva
oltottuk el az időt
néhány órára.
Bólében párhuzamos
hangerővel vitattuk
a lét-élet kérdést,
előreugrottunk,
visszamasztunk,
erősítettünk még egy fokot,
előreugrottunk,
visszamasztunk,
míg rá nem jöttél,
te bizony te vagy,
míg rá nem jöttem,
én bizony én vagyok,
s a lét képében még
feles felett sem juthatunk
közös nevezőre.
Míg a fele(s)másan
feltevődő paradox gondolat
egyenesből fénysebességgel
körbe nem görbe.
Nem voltunk rá képesek.
A lét magához tért,
óránkra pillantva
összenéztünk,
kerestük az időt.
Kurt, adj még tíz évet,
csinálhassam újra,
ezúttal tudatosan,
még egyszer az egészet.
Vissza akartuk*

VARGA SÁNDOR GYÖRGY
(1989, Nagyvárad) a
Kolozsvári Műszaki
Egyetem távközlés sza-
kán végzett, ugyanott
szerzett mesteri diplo-
mát multimédia szakon.
Kolozsváron él és dolgo-
zik mint programozó/
csapatvezető. Verseket és
elbeszéléseket ír, eddig a
kolozsvári Helikonban
publikált.

*játszani a szarházit,
nem is tíz évet,
legyen csak néhány óra,
körbe akartuk
őt is gyötörni,
kígyó módjára
farkába törni,
nem jött össze,
ezért sípot fújtunk
közös indulóra.
A tegnap ma,
ma még tegnap,
három óra.
Majomkerék, mokusparádé,
keljünk nyugovóra.
Csingiling!*

Utcán gurul az utcai guru

*Minden macskaköves út
elemeire hull biza' egyszer,
ha bármely köve kivetődne,
az idő úgyis lemorzsolná.
Nincs kifejezés.
Mindaz, mi szám elhagyja,
mindaz, mi kezem alól kikerül,
testem minden egyes apró
mozzanata ítélettel jár.
Mindenki az ember vérit szívja.
Faszom piócák.
Évente egyszer
kötelező nyaralás,
sors-sápitott bőrünk
ernyedt ráncain
röhög egy Napsugár.
Mikor nekem elmegy,
légy te a jobbik eszem,
állíts le, kérlek,
mielőtt démonaim*

szabadon engedem.
Te nem voltál sehol.
Mindenem szabadon lóbálom.
Egy szökevény démonom
hűségesen vállamra telepszik,
dupla egyedül kecmegünk
kiöregedett utcákon.
Teljes az elszigetelődés,
így hát lassan az összes
titok kibogozódik.
Fejem törjük rajtuk,
én és a démonom.
Mikor az utolsó szál is kisimul,
rögtön beáll az elmebaj.
Egyedül, kettesben.
A világ minden titkával.
Rosszalló tekintetek sora
követ a kiöregedett utcán.
Rájátszunk egy kicsit,
én,
én és a démonom,
én, a démonom, és a világ összes titka.
Elvégre morfondírozni kell és
legyen min nekik is.
Szökőkútban táncolok.
Lassan feljön a Nap.
Kettesben vagyunk,
lúdbőrömön érzem
hűvös fényét.
Ketten vagyunk.
A Nap és én.
Én vagyok.
Én vagyok a démonom.
Én vagyok a világ összes titka.
Én vagyok az utcai Napsugár.

Leszámolás

A legalantasabb pillanatban
mindig egyedül ér az éjszaka.
Innentől a saját dolgod
álomba ringatni magad.
Kivégeztük a múlt árnyait,
kiutat találtunk a problémára,
te már holtan fekszel,
nekem sincs sok hátra.
Véres tenyeremben izzik a hajnal,
mielőtt az ég pereménél feljebb
kerülne, leheletem beleszárad
s magában hordozza csalfa útjára.
Engem hordoz a láthatáron.
A csillagok hiénája lettem.
Másnap egy kósza gyöngyvirág
levelén harmattá gyűlök össze.
Megülök egy cseppet,
majd köddé párlok,
nézd, ott egy ökörnyál,
már azon csillogok.
Miután bőrödhöz érek,
rajtam át ereszkedik
le rád lustán az apró
fekete pók.
Remélem, megcsíp.
Remélem, fájni fog.

SZILÁGYI ALADÁR

Lételményt kínáló művészet

László Hajnalka képzőművész digitális játékaival

Művészet

Az eredeti kompozíció, mely parafrázisra ingerelte (nem, nem ihlette, hanem ingerelte...) László Hajnalkát, a Louvre-ban látható. Az anonim piktornak – feltehetően a fontainebleau-i festőiskola tagjának – a munkája *Portrait présumé de Gabrielle d'Estrées et de sa sœur la duchesse de Villars* címmel került a 16. század végi piktúrát bemutató terembe. Két, csupán fülbevalóba „öltözött”, előkelő hölgy tekint reánk a fehér lepellel takart fürdőkádból kihajolva. Egyikük bal karját oldalra nyújtva, két ujjával finoman megcsippenti társnője mellbimbóját. (Ne, ne gondoljunk afféle nők közötti szerelem megjelenítésére: de Villars hercegnő a nővére, Gabrielle d'Estrées anyaságát „jelzi” ezzel a gyöngéd gesztussal.) Nos, számunk képzőművészeinek csupán erre a két női testre „volt szüksége” ahhoz, hogy megalakítsa a maga d'Estrées-változatát. Közel fél évezred távlatából nyúl vissza egy ismeretlen festő közismert festményéhez. Annak 21. századi újraértelmezése érdekében nem hozzáad, hanem elvesz belőle, szinte teljesen kifosztja azt. Mert eltűnik a fehér előtér, el a vöröslő brokát keret, a háttérben görnyedő dadus a gyermekkel. Az alkotói önkény csupán egy feketéből szürkébe váltó, raszteres hátteret teremt, ahonnan kizárólag a két, egymással felcserélt női akt világlik elő. Méghozzá két fejnélküli test! A hercegnő vállal fölött ugyanis az arc helyett egy vörös léggömb lebeg, melyet a csuklójára tekert vörös zsinórral tart, Gabrielle üreges nyakáról pedig még a lufi is „elszállt”, csupán a zsinór végét szorongatja.

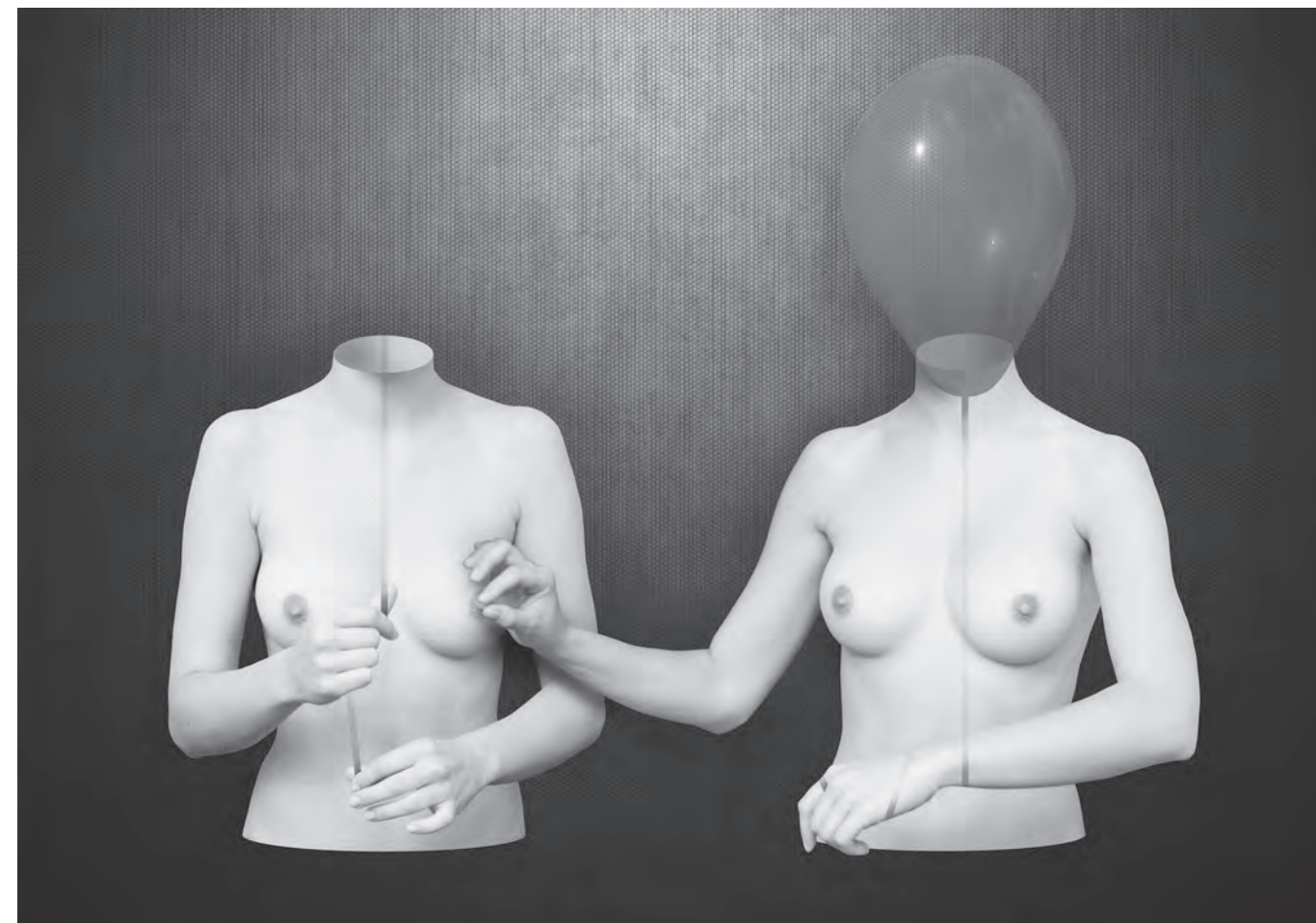
Ezzel a részletekig merészkedő prezentálással László Hajnalka piktúrájának, grafikai munkásságának a lényegét kíséreltem meg érzékeltetni. Azt, hogy számára a legfontosabb elem az emberi test, az emberi arc volt és maradt. Azt, hogy tömör, lényegre törő megoldásai révén, a digitális technika segítségével, akár klasszikus műveket is újraértelmezve varázsol át, a saját üzeneteinek tolmácsolása érdekében.

LÁSZLÓ HAJNALKA (1983, Csíkszereda) képzőművész. Nagyváradon, a PKE reklámgrafika szakán szerzett diplomát 2008-ban. Számos romániai és magyarországi kiállításon vett részt, egyebek mellett a Székelyföldi Grafikai Biennálén, a Zalai Nemzetközi Művésztelepen. Egyéni tárlata 2017 áprilisában volt a PKE termeiben, majd a Csiki Székely Múzeum galériájában.

SZILÁGYI ALADÁR közíró, szerkesztő (1943, Pankota). Kolozsvárott tanult filozófiát. Publicista, a Kelet-Nyugat egyik alapítója, később főszerkesztője. Elbeszélései, kritikái, tanulmányai különböző hazai és magyarországi lapokban jelentek meg. Az Erport. ro főmunkatársa, a Várad szerkesztője.

Azt, hogy minimalizmusa miként válik hatékonyá olyanképpen, hogy a nagy, sötét tónusú háttérfelületek előtérben, a világosan előderengő testek alkotta felszíneket esetenként hogyan izzítja fel egy-egy, az arcot helyettesítő, tűzpiros lufi segítségével. Egyébként az arc, mint olyan, vagy éppen annak a hiánya, igen fontos elem, nem véletlenül válik számos munkáján uralkodóvá. Az arc, amit aztán

tettel alkalmazó, „megszállott manipulátor”, Daradics Árpád volt a *Várad* képzőművésze. Közelebbről az *Örök szerelem* című munkájára gondolok, mely egy dámát jelenít meg előkelő csipkeblúzban, a férfiú feszes tisztí mundérban pózol, csak éppen az

rárajzolással, elfedéssel, maszkírozással, testidegen elemmel, akár megkétszerezéssel, netán fejre állítással lehet manipulálni.

Hajnalka munkáit mustrálgatva villant emlékezetembe az az alkalom, amikor egy másik, a digitális technikát előszere-

arcukat nem láthatni, helyükbe egy-egy szürkésfekete tojást applikált a kép elkövetője, az összeboruló fejeket pedig vörös ketrecbe foglalta. A két művész más-más irányból él a kép-manipuláció René Magritte óta jól

Gabrielle D'Estrées and One of her Sisters, 2011

bevált eszközével. Volt szerencsém Brüsszelben a 2009-ben megnyílt Magritte-gyűjtemény képeit láthatni. André Breton meghatározása szerint: „a szürrealizmus kakukktojás, amit René Magritte a fészekbe le képes rakni.” Immár kilenc évtized is eltelt azóta, amióta a belga művész édesanyja lebegő holttestét arcát takaró ruhájával jelenítette meg, 1927–1928-as festménysorozatában az arcok mind-mind anyaggal

László Hajnalka nem rejt véka alá, hogy a Mester életműve nagymértékben hatott az ő munkásságára. Valóban, hogy egyebet ne említsek hirtelen, az *Illusion scene* csomagolt arcai, akár a fejjel lefelé megörökített *Portrait of Stephy Langui*-nek a pan-

takartak. „Képeim látható alakok, melyek semmit sem titkolnak, misztériumot hordoznak – vallotta. – Amint nézik a képeket, az emberek ezt az egyszerű kérdést teszik fel maguknak: Mit akar ez jelenteni? Nem jelent semmit, mert a misztérium nem mást jelent, mint az ismeretlent.”

danjai egyaránt fölfedezhetők László alkotói kínálatában is. Hiszen *Martyrja*, egy félig lehunyt szemű nő, felsőtestét jókora nejlonzacskó borítja, és a fejjel lefelé megörökített

Digital Emotions, 2014

Festive Snapshot, 2017

nőalak az ő *Imaginary friendje* is. René-mester keménykalapos férfiújának arcát egy akkurátusan megrajzolt galamb szélesre tárt szárnyai takarják, Hajnalka-tanítvány pedig a nőmodellje fejére rak keménykalapot, előtte papírból összehajtogatott galambbal. Tökéletes, technikás munkái gyakran jelenítenek meg női alakokat szokatlan kontextusban, új jelentést kölcsönözve a megszokott dolgoknak. A testek reprezentációs használata, másként, mint aminek látszanak – ez a magritte-i technika újrafogalmazott hasznosítása nála. Igen figyelemre méltó a *Festive snapshot* – Fesztív pillanatfelvétel – című munkája. (Különböző előszeretettel használ számára nélkülözhetetlennek tűnő, angol nyelvű címeket.) Kétféjú asszony-lénye jobb felének komoly, komor-szép arca számos portréről köszön vissza, vállban vele összenőtt sziámi hasonmása arcát a gyakorta elmaradhatatlan tűzpiros lufi takarja el. Fontos elem a sötét, kivágott, apró fehér csipkepöttyökkel élénkített, könnyű ruházat, amely szabadon hagyja érvényesülni a nyak, a vállak, a karok szoborszerűségét.

Számunk képzőművésze szeret komolyan játszani, olykor geometrikus formákból építkezik, olykor szecessziós ornamentikát idéző textúrát produkál. A képeinek háttéréül szolgáló felületek komorságát vibrálóan élénk színekkel ellensúlyozza. Az ellenpontosítás gyakran a leheletfinom megoldások, avagy az érzékeny vonalhasználat révén érvényesül, rafináltan felel a sötét tónusú, nagy kiterjedésű felületekkel. Az olykor fájdalmas titkokat sugalló női arcok, sejtelmesen sötétlő, nagy szemek az önazonosság megfogalmazásai. De László Hajnalka korántsem borúlátó művész. Eljutott az alkotói szabadságnak arra a „rendet szülő”, magas szintjére, amelyik – József Attila szavait parafrázálva – „játszani is engedi” őt. „A szép, komoly lány” két tenyerével fedi el az arcát, csak hogy ennek a különös hunyócskának nagy tétje, meghökkenítő nyitja van: a hosszú ujjak takarásán átüt a két nagy ívű szemöldök, átsugárlnak azok a nagy, fekete szemek...

Legutóbbi, nagyváradi tárlatának megnyitóján Kányádi Iréne művészettörténész, a PKE tanára így fogalmazott: „Az itt látható munkák a technikai adottságokból kiindulva a virtuális valóság lehetőségeit aknázzák ki, mivelhogy szokatlan módon kapcsolják össze a valóság elemeit, ezáltal szürreális hatást kölcsönözve a műveknek.” Az átmenet a két világ, a valóságos és a valóság fölötti között, az alig észlelhető torzítások, inverziók, rendhagyó egymás mellé rendelések, váratlan társítások lebegtetése, a művenként fel-felfrissülő kettősség – mindez a befogadó, a szemlélő számára nem csupán műélményt, hanem izgalmasan talányos, talányosan izgalmas létélményt is kínál.

Zárógondolatként hadd idézzük képzőművészünk ars artistica-számba vehető vallomását: „Magritte az egyik kedvenc festőm, szeretem a munkáit, különleges, érdekes a szürrealizmusa. De amikor alkotok, nem törekszem arra, hogy valakinek a munkáihoz hasonlítsanak az enyéim. Én a szürrealista és a minimalista hatást szeretném egyszerű eszközökkel, célratörően kommunikálni. Mostanában leszoktam a nagyon erős, kontrasztos színekről, inkább a mattabb, harmonikusabb színeket használom.”

Compassion, 2017

40

Martyr, 2016

41

Now You See Me, 2009

42

Not For Sale!, 2014

43

Pow(d)er, 2016

44

Standby, 2014

45

PÉTER I. ZOLTÁN

A Holnap névadása

Kultúra

Száztíz éve alakult meg a nagyváradi Holnap Irodalmi Társaság, a névadására pedig 1908. április 1-jén került sor. A váradi fiatal költőket, írókat már régebben foglalkoztatta irodalmi társaság létrehozása, egy irodalmi folyóirat kiadása. Az irodalmi társaság megalakításához végül az adott ösztönző lendületet, hogy 1908 februárjában a Premontrei Főgimnázium tanáraként Váradra érkezett Juhász Gyula, aki elsősorban a váradi költőkre, Dutka Ákosra, Emőd Tamásra és Miklós Jutkára gondolt, és természetesen Ady Endrére. Ady 1908. február 27-én jött Nagyváradra, hogy barátaival tárgyaljon. A találkozót az EMKE kávéház leghát-só kártyaszobájában tartották, ahol a váradi tollforgatók ismertették Adyval a tervüket. A visszaemlékezők szerint Ady szimpátiával vette tudomásul ezt a tervet a benne neki szánt szereppel együtt, és bár nem hallgatta el kételyeit annak keresztülvihetőségét illetően, jókedvvel belement a játékba. Megígérte, hogy két-három hét múlva újra benéz Váradra, és majd akkor továbbszóhetik a „nagy összeesküvésüket”. Addig is gondoljanak ki valami jó nevet az új társaság részére. Az esti beszélgetés után Ady Érmindszentre utazott a szüleihez.

A névadás legendája

1908. április 1-én tért vissza Ady a Körös-parti városba. Ekkor történt az irodalmi társaság névadása. A résztvevők nagy többségének visszaemlékezése szerint ennek helyszíne dr. Dénes Sándor nagyváradi ügyvéd, irodalmár Orsolya-zárdával szemben levő lakása volt (*a mai Cyrano vendéglő felett*). Emőd Tamás pontosabb helymeghatározása szerint dr. Dénesnek, Ady legmeghittebb barátjának lakása „az Apácák templomával szemben levő ház első emeletén” volt. Antal Sándor így mesélte el a történetet: „A házigazdán és Berkovits Renén kívül ott voltak az érdekelt költők, Nagy

PÉTER I. ZOLTÁN Podmaniczky-díjas helytörténész, újságíró (1949, Nagyvárad). 1991–2009 között a Bihari Napló munkatársa. A Budapesti Műszaki Egyetem műemlékvédő szakmérnöki karán tanult. 1992-től számos helytörténeti és irodalomtörténeti könyve jelent meg.

Mihály, Sarkadi Lajos. Miklós Jutka hiányzott. Ady alig vett részt a tanácskozásban, amely nem tartott sokáig, hiszen alaposan elő volt készítve minden. Dénes Sándor volt az előadó. Javaslatára elállottunk attól, hogy formálisan megalakítsuk az új irodalmi társaságot, de úgy határoztunk, hogy az antológia mint a társaság kiadványa jelenjen meg. A társaság neve körül volt hosszabb vita. Sarkadi Lajos vetette közbe, hogy az elnevezés dolgában holnap is határozhatunk. Mire Ady, aki eddig fáradtan hallgatott, helyéről felemelkedve mondta:

– Legyen A Holnap!

Ez A Holnap hiteles története. (Ady Lajos, Juhász Gyula és Nagy Mihály

részletesen foglalkoznak visszaemlékezéseikben A Holnap megalakulásával. Előadásaik csak A Holnap elnevezése dolgában különböznek. Ady Lajos nem volt jelen, gondolom, én emlékszem jól.) Javaslatomra elhatároztuk, hogy az antológiát Vajda János emlékezetének ajánljuk. Engem bíztak meg az antológia szerkesztésével, a versek kiválogatásával, az előszó megírásával, és hogy a szereplő költőket rövid bevezetésekben jellemezzem. A megbízatást azzal a feltétellel fogadtam el, hogy senki, Ady se olvashatja kéziratban, amit róla írok, és az antológia formáját illetően is teljes szabad kezet adnak. Megkaptam a plein pouvoirt [teljhatalmat], Ady megígérte, hogy hamarosan küld néhány új verset is. Abban is megállapodtunk, hogy az éppen Váradon tartózkodó Honti Nándor rajzolja az antológia könyvdíszét.”

Mások is – György Ernő ügyvéd, Manojlovics Tódor, Dutka Ákos, Emőd Tamás –, kisebb eltérésekkel ugyan, de nagyjából hasonlóan mesélték el a történetet.

Ennek a háznak az egyik első emeleti lakrészében történt A Holnap névadása

Mivel közülük Emőd Tamás volt az, aki feljegyezte a különféle névváltozatokat is, az ő visszaemlékezését is közöljük: „Ady a leghevesebb disputa közbe toppant be. Igen fáradtan érkezett meg az esti gyorssal, a vonattól jött gyűrötten, porosan, hogy A Holnap megalakításában részt vegyen. Beült egy hintaszékbe, és magát ringatva, részben figyelt, részben szunyókált. Éjfél felé járt, és még mindig nem volt döntés, hogy mi legyen az új alakulás neve. Név, amely a programot egy szóban kifejezze. (Antal Sándor író, a váradi konspiráció éltető lelke, Dénes doktor és Berkovits René, egy kiválóan művelt, finom ízlésű ideg orvos, a lobogó svádájú

Kollányi mérnök, Nagy Miska, Ady legrajongóbb embere, a kitűnő Wertheimstein Viktor, dr. György Ernő, Manojlovics Teodor, a szerb származású és európai látókörű poéta vitték a szót; címek, nevek, tippek röpködtek, de egyik sem elég új, elég rövid, elég erőteljes.) Hét poétáról lévén szó, valaki a »Göncölszékér« nevet ajánlotta, allúzióval a Göncöl hét csillagára; Juhász Gyula viszont az ősi zamatú »Hétmagyarok« név mellett kardoskodott. És még vagy száz cím röppent fel, de közmegegyezéssel egyik sem találkozott. Minden meg volt beszélve, már csak a társaság neve hiányzott, végül – azóta utánnyomoztam ennek a részletnek – Dénes Sándor odafordult Adyhoz:

– Bandikám, te mindig nagy címkitaláló voltál a szerkesztőségben, adj nevet az újszülöttnék!

Ady, aki bóbiskolt, fölrezzent. Gondolkozott egy pillanatig, aztán ásítva mondta:

– Hagyjuk, most nagyon fáradt vagyok. Majd holnap.

Dutka Ákos abban a nyomban nevetve ugrott fel:

– Topp! Hát ha »majd holnap«, akkor legyen a társaság neve is Holnap. A Holnap!

Dutka extemporéját nagy nevetés fogadta. Ady helyeselt, a keresztelő tréfás, harsány riadal közben rögtön végbe is ment. Meglett A Holnap. Ady adott nevet neki. A név azért is tetszett, mert hét betűből állt, mint valaki gyorsan kisütötte. Lényegében ugyanis hét poéta harcos társulása-

ról volt szó, mindazzal szemben, ami kivénhedt, hivatalos és maradi.”

Ady Lajos könyvében azt írta, hogy amikor évek múltán erről kérdezte bátyját, az csak elmosolyodott, és azt felelte: „Látod, hogyan keletkeznek a legendák?”

Bárhogy történt is, az tény, hogy 1908 tavaszára a hét költő – Ady Endre, Babits Mihály, Balázs Béla, Dutka Ákos, Emőd Tamás, Juhász Gyula, Miklós Jutka – összefogásával megvolt az írógárda.

A Holnap háromévi tündöklése, majd megszűnése

Az antológia anyaga hamar összegyűlt, megjelenését május-júniusra tervezték, de a körülötte zajló viták és sértődések miatt csak 1908. szeptember elején látott napvilágot A Hol-

nap antológia első kötete. A közös kötet megjelenése után a személyes találkozást a közönséggel 1908. szeptember 27-én tartották Nagyváradon, a Vajda János-émlékünnep alkalmából. Szeptemberben és októberben szokatlanul élénk, országos sajtóvisszhang fogadja az antológiát. Ady újabb váradai látogatása alkalmával, 1908. október 14-én tartották a Holnap Társaság alakuló ülését. Jelen voltak mindazok, akik Nagyvárad modern irodalmi életében szerepet játszottak, akik megindították fél évvel korábban a Holnap akcióját. Dr. Dénes Sándor indítványára a Holnap kimondta elvben megalakulását. Elfogadták az alapszabályzat

Ady Endre

Dutka Ákos

két héten belüli elkészítését, majd a Holnap ügyeinek intézésével tíz tagot bíztak meg.

Ady Endre felszólalásában a Holnap céljait ismertette: – *A Holnap – úgymond – nem akar éretlen, falusi, vidékieskedő forradalom lenni, amolyan irodalmi Barbizon; nem akar vidéki tüntetés lenni a fővárosi irodalom ellen. Ezt csak a rosszakarók foghatják rá a Holnapra. Eddigi működésével is bebizonyította, hogy egész más céljai vannak. Az irodalmi, művészi egyéniségeknek akarja útját törni, hogy az egyéniség győzzön az irodalomban, hogy minden értékes irodalmi egyéniség dolgozhasson az ország kultúréletének mélyítésén. A Holnap a felébredő kultúrérdeklődést és irodalmi lelkiismeretet akarja ébren tartani és fokozni. És hogy erre hivatása van – eddigi gyönyörű működése bizonyítja...*

Mialatt Ady Párizsban tartózkodott, Nagyváradon 1909. április elsejére megjelenik *A Holnap* második kötete, több

Emőd Tamás

Juhász Gyula

Ady-verssel. A társaság második matinéjára április 10-én kerül sor a nagyváradai városháza dísztermében. Juhász Gyula sokat várt a második kötettől, még nagyobb sikert az elsőnél, de csalódnia kellett. Kollányi Boldizsár terjengős, tudományoskodó előszava a legtöbb kritikust vitára készítette.

Az irodalmi társaság váradi utóéletéhez tartozik, hogy a Holnap rendezésében 1909. június 20-án impresszionista matinét tartanak a Fekete Sas palota különtermében. Lejött erre Ady is, és régi barátai, a holnaposok a régi szeretettel és tisztelettel vették körül, feledve a duk-duk affér miatti

Miklós Jutka

korábbi nézeteltérésük kínos emléket. Még ugyanebben az évben, november 11-én sikeres Holnap-matinét tartanak Aradon is, Ady részvételével. Ezt követően Ady már nem vállal több szerepet a váradi irodalmi társaságban. A költő életében a Holnap szerepét átveszi a budapesti *Nyugat*.

1909. november 16-án tartják a Holnap Társaság utolsó közgyűlését, ahol Nagy Mihály személyében új elnököt választottak. Ekkor döntenek az úgynevezett „Intim délutánok” megtartásáról is. Az első ilyen rendezvényt még ugyanebben az évben, december 20-án a Kereskedelmi és Iparkamara nagytermében tartják. 1909 szilveszterén az általuk szervezett kabaréest botrányba fulladt – egyesek a poétákat cégéreként használták –, mivel a mozgalom ekkorra egyfelől túlnő egy irodalmi kör határán, másfelől belesimpaszkodnak és kihasználják olyanok is, akiknek csupán üzleti érdekeik vannak.

1910. január 6-án rendkívüli közgyűlést tartottak a botrány kapcsán, és ettől fogva már csupán szórványos és rendszertelen a Társaság fellépése. Az után, hogy 1911. június végén Juhász Gyula elhagyta Nagyváradot, a Holnap Irodalmi Társaság is megszűnt.